

чалавечымі якасцямі: ён шчыра спачувае слабым, пакрыўджаным, бездапаможным і памагае ім. Важная роля ў Б.к. належыць дзівосным памочнікам. Імі выступаюць асілкі Дуб-Дубавік (*Вярнідуб*), Гара-Гаравік (Гарыня), Ламікамень, а таксама розныя жывёлы, птушкі, нават мурашы. Памагаюць героям і чарадзейныя прадметы: кілім-самалёт, які вельмі хутка пераносіць з царства ў царства, самапітны збан, абрус, торба-саматруска, якія могуць накарміць шмат людзей, крэсіва, з дапамогай якога можна выклікаць вялікае войска, меч-самасеч, світка-невідзімка і інш.

Літ.: Чарадзейныя казкі. Ч. 1. Мн., 1973; Савченко С.В. Русская народная сказка: История собирания и изучения. Киев, 1914; Новиков Н.В. Образы восточнославянской волшебной сказки. Л., 1974; Кабаши́нкаў К.П. Чарадзейныя казкі // Беларускі фальклор: Жанры, віды, паэтыка. Мн., 2002. Кн. 4. Народная проза.

К. П. Кабаши́нкаў.

БАГА́ТЫЯ ДЗЯ́ДЫ, гл. Асяніны.

БАГА́Ч, Раство Божай Маці, Спжкка, Малая Прачыстая, старадаўняе земляробчае свята. Адзначалася 21 верасня. У самой назве ўваблены выніковы набытак селяніна са сваёй нівы. Святочны дзень не толькі падсумоўваў зробленае, але і настройваў на далейшыя работы: «Багач — бярыся за рагач (саху), ідзі пад авёс араць», «Прышоў Багач — кідай рагач, бяры сявеньку, сей памаленьку». Ад цяжкіх работ пад восень сяляне добра стамляліся, асабліва жанчыны: «Да Багача баба рабача, па Багачы — хоць за плот валачы». На Віцебшчыне ў гэты дзень жанчыны хадзілі па льнішчах і на кожным кроку прыгаворвалі: «Няхай будзіць лён такей даўгей, сколькі мы прайшлі». У заходніх раёнах на Б. забівалі жывёліну, а гаспадара, які шкадаваў зарэзаць барана, перасцерагалі, што таго барана воўк парве. Назіралі за жывёлай, каб рабіць прагнозы з наступленнем зімы: калі пасля Б. жывёла імкнецца на пашу вельмі рана, то і зіма будзе ранняя. Сапраўды, прадчуваючы зазімку, жывёла рвецца, каб у апошнія дні паболея скубянуць свежай травы. Б. — адно з гал. хрысціянскіх свят, якое ўшаноўвае нараджэнне Маці Божай. Паводле рэлігійных крыніц, муж і жонка Іаакім і Ганна не мелі дзяцей і малілі Бога паслаць ім дзіця. Іх малітва

была пачута. Нібыта цуд, Бог паслаў старым бацькам дачку Марыю, якая ў будучым стала маці Ісуса Хрыста. Вялікая і Малая Прачыстыя і з імі Пакроў, што адзначаўся неўзабаве, утваралі адзіны цыкл багародзіцкіх свят (святкоў) і адпаведна называліся: першы святак, другі святак і трэці. З Малой Прачыстай аб'яўлялі наступную пару года: «Другі святак — восень, браток».

Літ.: Беларускія народныя прыкметы і павер'і. Кн. 2. Жыцця адвечны лад. Мн., 1998. С. 526—527; Земляробчы календар. Мн., 1990. С. 272—273.

У. А. Васілевіч.

А. Я. Багдановіч.

БАГДА́НОВІЧ Адам Ягоравіч (1 ці 6.4. 1862, г.п. Халопенічы Крупскага р-на— 16.4.1940), этнограф, гісторык культуры, фалькларыст, мовазнавец. Бацька М.А.Багдановіча. Скончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю (1882). Настаўнічаў. З 1896 у Ніжнім Ноўгарадзе, з 1907 у Яраслаўлі. Збіраў фалькл.-этнаграфічныя матэрыялы (казкі, вераванні, абрады запісваў ад маці Р.Асьмак). П.Шэйн у «Матэрыялах для вывучэння быту і мовы рускага насельніцтва Паўночна-Заходняга краю» апублікаваў дасланні Б. запісы: 21 нар. песню і прыпеўкі (т. 1, ч. 1, 1887), 36 вясельных песень і апісанне вясельнага абраду з Халопеніч (ч. 2, 1890); 10 казак, 11 легенд і паданняў, 13 праклёнаў, 2 духоўныя вершы, замову, небыліцы і інш. (т. 2, 1892); апісанне гульняў, сродкаў нар. медыцыны, вераванняў, забабонаў, прыкмет, замоў (т. 3, 1902). У фалькл.-этнаграфічным нарысе «Пра паншчыну» (1894) Б. вуснамі селяніна-рамізніка расказвае пра прыгонны лад на Беларусі. Бел. міфалогія асэнсоўваецца ў працы «Перажыткі старажытнага светасузірання ў беларусаў» (1895, факсімільнае выд. 1995). Уяўленні пра перажыткі анімізму, фетышызму, татэмізму, культу сонца, нячыстую сілу, чараўніцтва, прымхі і забабоны далі аўтару магчымасць задумацца над сацыяльным становішчам бел. народа і адсталасцю яго развіцця. Гэтая манаграфія — першае спецыяльнае даследаванне ў бел. фалькларыстыцы пра светапогляд бел. сялянства. Запісаныя Б. казкі «Помста дзятла», «Кот і дурань», «Чалавек і козы», «Прыгажуня-жонка», «Не любя—не слухай» змешчаны ў кнігах з серыі БНТ «Казкі пра жывёл і чарадзейныя казкі» (1971), «Сацыяльна-бытавыя казкі» (1976), «Чарадзей-